

REFERAT FRÅN

FSUM 2006



Umeå 17-19 maj

Genus i ungdomsarbete



Temat på årets Ungdomsmottagningskonferens "Genus i ungdomsarbete" är i högsta grad aktuellt och viktigt. Genus handlar om hur vi alla medverkar till att skapa och upprätthålla eller förändra normer och uttryck för kvinnlighet och manlighet. Det får speciell vikt när vi möter unga människor, det vill säga den kommande generationen som ska bygga vårt samhälle vidare.

Under hösten läggs en uppföljningsenkät kring konferensen på FSUMs hemsida.

Trevlig läsning!
önskar Organon AB



Genus

- ett begrepp att förstå världen

Yvonne Hirdman, gästprofessor i historia vid Stockholms universitet/forskare vid Arbetslivsinstitutet, Stockholm

Yvonne Hirdman började sin föreläsning med en illustrerande historia om hur lite synen på kvinnlighet och manlighet har förändrats över åren. Under årens lopp är det många som har skrivit om den kvinnliga och manliga principen. Gemensamt är att i stort sätt samma bild av vad som anses kvinnligt och manligt förmedlas. Unga kvinnor i seklets början som sökte sin könsidentitet har fått samma bild förmedlad som unga kvinnor på sent 1900-tal. Bilden är enligt Hirdman att en kvinna enbart består av ett kön, en sexualitet. Kvinnor beskrivs som mjuka, ömsinta, vill bli förstådda, relationsinriktade och har inte någon drivkraft - till skillnad från männen. Männen är mogna och kan tygla sina krafter i samhällets tjänst. Och så här fortsätter det även på 2000-talet. Yvonne berättade om en kurs i kvinnligt och manligt inom ekonomiprogrammet på högskolan som lär ut att det är hjärnan som skiljer könen åt. Redan i fosterstadiet är det manliga fostret marinerat i testosteron. Testosteronet gör att mannen bättre kan skilja på uppgift och person, jaga och fokusera på en uppgift i taget. Kvinnan däremot är bättre på att tänka på flera saker samtidigt, vilket gör henne till en utmärkt vårdare av hemmet. Så tillvida kvinnan inte är ett "undantag", det vill säga har mycket manliga egenskaper och därför säkerligen höga testosteronnivåer.

– Det som är skrämmande är att det är cirka 100 år mellan dessa skildringar och ingenting har egentligen hänt. Jag tycker det är en stympning som både pojkar och flickor utsätts för, säger Yvonne Hirdman.

Men hur tar man sig ur dessa stereotypa berättelser och föreställningar om vad som är manligt och kvinnligt? Yvonne Hirdman menar att man måste försöka orientera sig genom begreppet genus.

– Genus ger ett avstånd till kön och sexualitet. Det är ett begrepp och redskap för att kunna analysera och förstå mönster.

Yvonne ser också en förvånande likhet i beskrivningen av mannen och kvinnan både i antiken, vetenskapen och religionen genom århundraden. Även i Bibeln och i grekiska mytologins skapelseberättelser visas synen på kvinnan tydligt, enligt Yvonne. Och visst var det Eva som lurades till att ta äpplet, vilket gjorde att Guds vrede vände sig mot mänskligheten.

– Ja tydligen är det penis som får världen att gå runt, säger Yvonne halvt på skämt halvt på allvar. Att vara kvinna är alltid relaterat till en man.

Men om det nu finns så entydiga beskrivningar om hur kvinnor är, vad är då en man? Yvonne konstaterar att det inte finns samlade berättelser om mannen såsom det gör om kvinnan. Det finns inte samma stereotyper.

– Och det är detta som är kärnan i mönstret till segregeringen, den lag som ekat genom århundraden; att vara man är att inte vara en kvinna. Att vara man är att vara normbärare. Mannen är mänskligheten, kvinnan är rekvisitan, säger Yvonne.

En dyster bild kanske, men det finns hopp enligt Yvonne. Många talar nu emot de stereotypa bilderna av kvinnan och mannen. Yvonne är ett exempel.

– Bilden börjar nu luckras upp och därför bör vi vara på vår vakt inför kommande unga kvinnor som söker sin könsidentitet, avslutar Yvonne Hirdman.



Maskuliniteter

En kort introduktion

Jonas Lilliequist, docent i historia vid Umeå universitet

Det håller idag på att växa fram en kritisk maskulinitetsforskning. Jonas Lilliequist, docent i historia vid Umeå universitet redogjorde kort för RW Connells maskulinitetsforskning.

RW Connell pratar om genussystem. Med genus menar han konfigurationer av social praktik som skapas i relationer. Utgångspunkten är den reproduktiva arenan man och kvinna. Connell anser att det finns fyra dimensioner av genus; maktrelationen, produktionsrelationen, känslomässiga relationen och den symboliska relationen - genusmönster som kan studeras på individuell, institutionell, statlig och global nivå.

När Connell har granskat maskulinitet har han kommit fram till ett flertal antaganden. Han menar att i varje samhälle kan man inte urskilja endast en utan flera olika former av maskulinitet. Hierarkin mellan könen återspeglas också mellan män. I varje samhälle finns en standardmaskulinitet som dominerar och som är knuten till makten. Det här kallar Connell för hegemonisk maskulinitet. Som man är du antingen delaktig i denna hegemoniska maskulinitet, underordnad den eller marginaliserad. Allt vara underordnad eller marginaliserad gör att du som man avviker från normen. Exempel på hegemonisk maskulinitet är män som har makt, de tuffa killarna. Den som är delaktig strävar hela tiden efter vara en del av den gemenskapen. Underordnade män anses ofta vara homosexuella, fjolliga eller nördar. De marginaliserade har låg social status och består av de som står utanför i samhället, till exempel invandrare.

Connell menar vidare att jämställdhet mellan män och kvinnor också handlar om relationer mellan män. Alla män kan i vissa situationer dra fördelar av den manliga överordningen. Jonas Lilliequist avslutade sitt anförande med att påminna att de flesta män också har något att vinna i kampen för jämställdhet.



Hur kunde det bli så här?

Att arbeta med unga förövare

Per Höglund, psykolog, BUP, Umeå

Det har forskats mycket om sexuella övergrepp och incest när det gäller vuxna sexualförbrytare. Men att arbeta med unga sexuella förövare är ett nytt område. Per Höglund arbetar som psykolog på BUP i Umeå och träffar regelbundet killar som förgripit sig sexuellt på andra personer.

I 95 procent av alla fall handlar det om att de unga sexuella förövarna är killar. Enbart fem procent är tjejer. Per Höglund menade vidare att det inte är någon ensam faktor som leder till sexuellt förövarbeteende. Ju mer riskfaktorer desto större oro för ett riskbeteende.

– Killar från 12 år och uppåt som är sexuella förövare har ofta egna erfarenheter av kränkning. Det kan vara sexuella kränkningar, misshandel i familjen eller mobbing. Men det kan också vara att personen har en anknytningsproblematik och att det finns bristande omsorg i närmiljön, säger Per Höglund.

Andra riskfaktorer kan vara social isolering och psykiska funktionshinder som ADHD och Aspergers syndrom.

– Men det är viktigt att inte stirra sig blind på en enskild riskfaktor. Det är många faktorer tillsammans som samspelar, säger Per Höglund.

Studier från Socialstyrelsen visar att 4,1 procent av pojkar i 18-års ålder har tvingat en annan person till penetrerande sexuell handling. År 2000 fanns 235 unga förövare som socialtjänsten hade kännedom om. Hur stort mörkertalet är kan vi ju bara gissa. Klart är dock att tjejer löper större risk att bli utsatt för sexuella övergrepp av någon de känner. Andra studier visar att 20 procent av alla sexualbrott begås av individer under 18 år. En hög siffra som styrks av uppgiften att 50 procent av alla vuxna sexualbrottslingar debuterar i tonåren. 10 procent av förövarna var själva utsatta som barn. Jämför man detta med de 5 procent av förövarna som är flickor visar det sig att cirka 77 procent av dessa flickor själva varit utsatta för sexuella övergrepp.

Att behandla dessa unga förövare är väsentligt, tycker Per Höglund. Var tredje sexualbrottsling som genomgår rättspsykiatrisk utredning återfaller till brott inom 12 år. Behandling är därför ett förebyggande mot nya övergrepp.

– Och ju fler kockar desto bättre soppa. Ju fler som är inblandade i behandlingen kring en ung kille desto bättre. BUP, Socialtjänst, familj, skola, polis och familjehem - alla har en viktig funktion, säger Per Höglund.

Per berättade att han brukar illustrera situationen med en förövarcirkel. Cirkeln går igenom med pojkarna och man diskuterar gemensamt kring vilka risksituationer som är aktuella i just deras fall.

– Det är också ett mycket potent terapeutiskt redskap att hitta optimal skuld, i detta fall till offret. Att liera sig med förövarens önskan att inte göra illa, säger Per Höglund. Men samtidigt måste man arbeta med förövarens självkänsla och ge redskap för hur man ska bete sig när maktlösheten kommer, avslutar Per.



Sexuella övergrepp och medicinska sanningar

Åsa Bergenheim, professor i idéhistoria vid Umeå Universitet

Åsa Bergenheim tog oss tillbaka till 1930-50-talets Sverige för att redogöra hur man på den tiden såg på sexualbrott och hur det skiljer sig från bilden vi har idag.

På 1930-50-talet var läkaren huvudperson när det gällde bedömning av sexualbrott. Kroppen var källan till brott och skuld och läkaren bedömde skadorna och hade tolkningsföreträde. På den tiden ansågs det enligt Svensk lag som våldtäkt om mannen hade använt "absolut våld" och kvinnan hade bjudit på "ytterst motstånd". För att avgöra graden av våld vägde rättsläkarens ord tyngst. Samlaget skulle vara fullbordat, det skulle vara fullständig penetration och sprängd mödomshinna. Uppfyllelse inte övergreppet nämnda kriterier hamnade övergreppet under en mildare brottsrubricering.

– Oftast var läkarna eniga om att de inte fanns några bevis. Och utan bevis inget brott, säger Åsa Bergenheim. Om brottsmisstanken var bevisad skulle man ta ställning till om förövaren var vid sina sinnens fulla bruk vid brottstillfället och om det fanns några förmildrande omständigheter, fortsätter hon.

När det gäller otukt mot barn under 12 år så straffriförklarades hela 53 procent av förövarna. Man ansåg nämligen att förövarna måste ha varit psykiskt sjuka som gav sig på små barn. Psykisk sjukdom var därför en anledning till straffrihet, eftersom lagen sa att man inte kunde döma någon som var sjuk. Samma siffra för barn över 12 år var sex procent straffriförklaring för förövare.

– Så det var viktigt för förövaren att få läkaren med sig när man sökte en medicinsk förklaring till brotten, säger Åsa Bergenheim. Och ofta lyckades de.

Den diagnos som ökade mest vid sexualbrott var psykopati.

– Psykopati blev en slaskdiagnos som sattes på förövare där man inte riktigt visste, säger Åsa Bergenheim.

Vid den här tiden speglades samtiden av föreställningar från tongivande sexualforskare. Richard von Krafft Ebing jämförde en mans könsdrift med en naturkraft. Om den inte fick utlopp gick den inte att stoppa. Och Hevelocks Ellis menade att kvinnan och mannen hade båda lika stark sexualdrift bara det att kvinnan inte visste om det. Kvinnan säger alltså nej, men menar ja. Ellis drog jämförelsen med djuren och menade att hela det här hör till spelet mellan människor. Med den här bakgrunden ansåg man därför att det fanns förmildrande omständigheter för förövare.

– Sådana omständigheter kunde vara stegrad sexualdrift, sexuell otillfredsställelse, övertalningsvåld, sociala faktorer och inte minst kvinnas karaktär och agerande, säger Åsa Bergenheim.

För att bli fälld för ett sexualbrott måste mannen visa sig straffvärd och kvinnan måste visa sig skyddsvärd. Detta gällde från början inte barnen, eftersom man ansåg att barn alltid är oskyldiga i brotts-sammanhang. Men med Freuds intåg ändrade detta sig och påverkade även barnen. Nu var alltså barnens karaktär och agerande längre självklart klanderfritt, utan skulle bevisas skyddsvärd likt vuxna kvinnor.

Och hur långt har vi egentligen kommit idag? Åsa menar att den frågan återstår att få besvarad. Men vi kan ju alla fundera över hur ofta en våldtäktsman blir fälld för sitt brott.



NORMal eller?

Christian Fridh, Röda Korsets ungdomsförbund och
Peter Söderström, länsstyrelsen i Västerbotten

Christian Fridh och Peter Söderström berättade om arbetet med projektet NORMal eller? - en redogörelse om vuxna mäns vilja att tillsammans med högstadiekillar belysa

och bryta ner begränsade könsnormer. Med könsmaktsperspektivet som grund beslöt Christian och Peter under 2002 att tillsammans med Magnus Sjögren från Sensus studieförbund starta killgrupper i årskurs åtta. Syftet var att genom en process öka killars medvetenhet om det normsystem som omger föreställningar kring homofobi, kön och makt. Syftet var också att på sikt möjliggöra för killar att våga vara sig själva utan krav från den norm som råder.

– Vi ville få dem att öppna låsta rum och se hur de formas till att bli killar i ett manssamhälle, säger Peter Söderström.

Rekryteringen till projektet var svårare än de väntat sig. Ingen var direkt intresserad av att delta i en grupp kring feministisk teoribildning, homofobi och sexism. Men efter många turer och med titeln ”Hur är det att vara ung och kille idag?” lyckades de få ihop en grupp bestående av 18 killar i årskurs åtta. Grupper som enbart består av killar brukar normalt förstärka den norm som redan finns.

– Men vi ville skapa en grupp som ifrågasätter normen om hur man ska vara som kille, säger Peter.
– Och som kille får man inte vara böig eller tjejjig. Det gäller att vara kvar i ramen som bara smalnar av mer och mer för killarna, fortsätter Christian.

Projektet inleddes och avslutades med ett läger för att lära känna varandra. Projektledarna ville skapa en ny norm och nya former för umgänge, bryta varje tecken på att inte respektera varandra och där man fick säga vad man tyckte utan att bli påhoppad. I det slutna rummet vågade pojkarna efter hand att öppna sig mer. Christian och Peter berättade om hur killarna skapade egna tankeböcker med glitterpennor, omslagspapper och guldstjärnor. Och hur en liten rosa mjukisgris i plysch snabbt accepterades som maskot och döptes till Tryggve. Grisen användes som föremål i den så kallade respekt-rundan. När man höll i Tryggve fick man tala utan att bli avbruten.

I det slutna rummet pratade man om sexualitet, relationer, fritid, föräldrar, intressen och våld.

– Vi pratade mycket om den lågintensiva terror som ständigt pågår, hotet av att bli utsatt, till exempel i skolan. Vi arbetade mycket med att utarbeta strategier för att förhålla sig till detta, säger Peter.

Just våldet är en stor del av unga killars vardag. Siffror från Rädda barnen visar att varannan kille i 18-års ålder har blivit utsatt för våld på offentlig plats.

Christian och Peter delade också med sig av framgångsrika förhållningssätt när man pratar i killgrupper.

1. Ställ berättande frågor. Vad tänkte du då? Så att killarna verkligen får berätta.
2. Lyssna efter könsmönster.
3. Byt kön, bryt mönster. Om en kille tycker att tjejen tjarar för att han tränar fem dagar i veckan. Fråga hur han skulle känna om det var tvärt om.
4. Ge en glimt av ditt perspektiv
5. Gör något knäppt
6. Spegla det du ser
7. Våga ge mycket så får du mycket tillbaka.

Christian och Peter tycker det är viktigt att skapa rum för samtal. Det behövs – särskilt för killar.

– Låt killarna styra samtalen. Våga också ifrågasätta och bryta könsmönstren och använd dig själv som referens. Våga ta steget att arbeta könsbrytande – det är värt det, avslutar Christian och Peter.



Vad är normalt?

En föreläsning om våra föreställningar och normer kring sexualitet.

Sandra Dahlén, RFSU och utbildare och konsult i frågor som rör sexualitet och genus.

Sandra Dahlén har skrivit böckerna Sex mm och Hetero. Den första är flitigt använd på ungdomsmottagningar runt om i Sverige. Den andra är nyligen utgiven och handlar just om heterosexualitet. Sandra Dahléns föreläsning visade på sambandet mellan vårt genussystem och heterosexualitet som norm. En manlig man är heterosexuell - en kvinnlig kvinna likaså - i alla fall i de flestas föreställningsvärld. Kön och sexualitet är intimt sammanflätat och stänger ute många människor och beteenden medan andra räknas.

Den bild av mannen och kvinnan som förmedlas i samhället känner vi alla igen. Mannen som den starka, beskyddande och kvinnan som den svaga, vårdande.

– Man väljer hur man vill presentera kön medvetet, vilket bidrar till föreställningarna om hur det är, säger Sandra Dahlen.

Bilden bygger också på att mannen och kvinnan är heterosexuella motsatser. På 1800-talet menade man att detta motsatsförhållande ledde till attraktion mellan könen och att attraktionen i sin tur ledde till reproduktion, det vill säga barn. Därför var alla män och kvinnor heterosexuella i grund och botten.

– Fortfarande gäller det att man antingen är kvinna eller man - inget ihopkok, säger Sandra och menar vidare att normen säger att kroppen ska kännas igen i könsuttryck som till exempel kläder. Kvinnor ska känna begär och ha sex med manliga män. Allt annat rubbar föreställningen om hur det ska vara.

Det har också alltid funnits förbjudna och godkända sexuella handlingar. Förr var det inte okej att ha sex för njutnings skull, det vill säga sex som inte ledde till barn. Därför var det inte heller okej med män som hade sex med män eller kvinnor som hade sex med kvinnor. Detta var till och med straffbart. När motsatssynen på kön kom började man också kategorisera folk. Nu fick vi ord på olika sexuella läggningar. Heterosexuella, homosexuella och bisexuella. Heterosexuella som hade sex för njutnings skull, de kunde botas. Men homosexuella som hade sex för njutnings skull, ja de var perversa. Vad som är normalt eller inte ändras historiskt. Vad som var perverst förr är det inte nu.

– I dag är det bara vaginalt samlag mellan kvinna och man som räknas som riktigt sex. Det ska vara penis i slida. Vi har en mall där man först ska ha förspel som ska leda till samlag som ska leda till orgasm. Men det här funkar ju inte i verkligheten och ställer till det för många, menar Sandra. Om mallen inte funkar så känner man sig onormal och ungdomar får prestationsångest. Det skapar problem både hos heterosexuella och inte minst för homosexuella och bisexuella.

Frågan är hur detta påverkar det dagliga arbetet med ungdomar?

– Min uppgift är att vidga sexbegreppet, man behöver vidga vyerna. Vill man arbeta preventivt, självstärkande och med hälsa är det viktigt att tänka på att alla inte är heterosexuella. I slutändan handlar det om människors lika värde, avslutar Sandra.



Klamydia ökar!

Vad gör Statens folkhälsoinstitut?

Margareta Pettersson och Ann-Kristin Jonsson, Statens folkhälsoinstitut.

Statens folkhälsoinstitut är en myndighet i förändring. Om drygt ett år flyttar myndigheten till Östersund där ett nytt institut kommer att växa fram. Nytt blir också att det så kallade hiv/aidsuppdraget som flyttas bort från institutet och tas över av Socialstyrelsen. De uppdrag som institutet har för sin verksamhet kommer att vara samma i Östersund som de varit i Stockholm, det vill säga att verka för en god hälsa för hela befolkningen (den nya folkhälsopolitiken), vara kunskapsbank och att inom vissa områden (alkohol och tobak) utöva tillsyn.

En av folkhälsoinstitutets huvuduppgifter är att följa utvecklingen av de elva nationella folkhälsomålen och att tillsammans med andra ansvariga myndigheter och organisationer initiera och samordna insatser som kan leda till att målen uppnås. En viktig del i detta arbete är att utveckla olika metoder för att öka effekterna av förebyggande insatser. Ett av de elva målområdena handlar om att arbeta för en trygg och säker sexualitet och en god reproduktiv hälsa. En faktor som i hög grad påverkar utvecklingen av den sexuella hälsan är oskyddat sex, det vill säga sex utan att använda kondom eller annat preventivmedel.

– Det finns några mål som är viktiga för Ungdomsmottagningarnas arbete bland annat att öka tillgängligheten för pojkarna och unga män. Ungdomsmottagningarna ska utvecklas och kvalitetssäkras och ett intensivt arbete ska göras för att öka kondomanvändningen, säger Margareta Pettersson.

Ett sätt att arbeta för en ökad kondomanvändning är i de samtal som sker i samband med testning för sexuellt överförda infektioner. Institutet arbetar just nu med en inventering av samtalsmetoder för att främja skyddat sex bland ungdomar.

– Den kraftiga ökningen av klamydia som vi sett de senaste åren, är ett tydligt exempel på att det finns ett stort behov av än mera framgångsrika metoder för att öka kondomanvändningen, särskilt bland ungdomar, säger Margareta Pettersson och Ann-Kristin Jonsson.

Enligt studier är just kondomanvändningen oförändrad i åldrarna 16-24 år. Samtidigt vet man att samlag utan kondom första kvällen har blivit vanligare och klamydia ökar kraftigt. Spridningen är störst bland unga. En översikt som kommit i dagarna visar att kärleksideologin bland unga har upplucksrats. Det är mer vanligt i dag med ett ökat antal partners, gruppsex och kompissex.

– Det är också vanligare att använda graviditetsskydd än smittskydd, säger Ann Kristin Jonsson.

Under 2006 kommer därför folkhälsoinstitutet att skicka ut en enkät till UM för att ta reda på vilka samtalsmetoder man använder sig av i patientkontaktarna för att främja skyddat sex.

– Vi vill få reda på mer hur ni arbetar och dokumentera detta. Vi vill också utveckla en kunskapsöversikt över vetenskapligt prövade och dokumenterade samtalsmetoder. Vi behöver ta reda på om dessa metoder behöver anpassas för att gälla olika frågeställningar och grupper, avslutar Ann Kristin Jonsson.



Hor, bock och bögsystemet

Om ungdomars fördomar mot varandra och könsrollernas påverkan på vårt sexuella handlingsutrymme

Manne Forssberg, författare och frilansjournalist

Manne Forssberg har skrivit den uppmärksammade boken Kukbruk – en bok om sex och kärlek som vänder sig till killar. Det här är boken som Manne själv saknade när han sökte svaren kring sin egen sexualitet. Manne bjöd på många personliga glimtar i sin föreläsning och vi fick följa en ung pojkes sökande efter svar på sexualitet och jämlikhet.

Manne själv växte som många andra upp i en social konstruktion där olika regler gällde för killar och tjejer. Alla killar konkurrerade med varandra. Det rådde ett macho-ideal som påverkade alla killar.

– Vi skulle vara hårda, bäst och inte visa känslor. Jag tyckte inte det var en bra grogrund till relationer, säger Manne, som saknade samtalet killar emellan.

Detta gjorde att han startade killgruppen Linga 2000, en killgrupp som träffades under drygt ett års tid.

– Det fanns ett uppdämt behov av samtal som det inte fanns utrymme för i skolkorridorerna. Vi enades om att machorollen måste problematiseras, det måste finnas utrymme att vara som man vill, säger Manne.

I dag tillåts man inte att vara som man vill, man måste följa normen. Manne tog exemplet med Kalle och Lisa som båda är starka individer, de tar stor plats, är sexuella och pratar mycket om sina sexuella erfarenheter. Utav andra ungdomar får Kalle epitetet ”player” och cool kille och han hamnar högst upp i hierarkin. Han har så att säga fyllt könsrollskontraktet. Lisa däremot får epitetet hora och hamnar lägst i hierarkin.

Manne menar att killar är hårdare i sin kategorisering än tjejer. En kille är bög eller kärring om han inte är intresserad av sex, tjejer eller kanske sport. För tjejer är det mer en balansgång. Man får inte vara för sexuellt utsvävande eller ta för stor plats, men samtidigt får man inte vara för mesig för då är man flata, nörd eller torris.

– Det är knäckande för oss människor att vi fortfarande har så mycket att göra när det gäller detta, säger Manne och efterlyste tydliga verktyg för att hantera detta.

Manne pratade vidare om porrens roll för ungdomar. I hans eget sökande efter sin sexualitet fick han inte svar på frågor som vilken jucktakt man skulle ha vid samlag och hur man hittar till slidan. Till slut såg han bara pornografin som sin sista utväg. Han beslutade sig för att bli en seriös porrkonsument som skulle studera tekniker och hur man gjorde. Omständigheter gjorde att så inte blev fallet för Manne, men han menade att många ungdomar i dag konsumerar porr med tron att det är så verkligheten ser ut.

– Trots att ungdomar idag är vana och kritiska mediakonsumenter förstår man inte att man skildrar fantasier i porrfilmer, avslutar Manne. Och vilka krav ställer inte det på ungdomar i dag.



FREDAG 19 MAJ 2006

Armbryterskan från Ensamheten

Sista dagen började med en filmvisning om Heidi Andersson - femfaldig världsmästarinna i armbrytning. Filmen vann en Guldbagge för bästa dokumentärfilm 2004. Filmen är en varm skildring av Heidis uppväxt i byn Ensamheten som ligger en mil nordväst om Storuman i Västerbottens inland. Ensamheten bebos av 16 personer och alla är släkt. Bryta arm har man gjort i alla tider.

Efter filmen stod hon där på scen i egen hög person och fick motta stående ovationer. Heidi berättade om filmen, sin inställning till livet, om byn Ensamheten och vägen mot VM-gulden. Hon pratade också om vikten av att göra val och att följa sitt hjärta.

Läs mer om Heidi på www.heidiandersson.com



Myter om mödomshinnan

Monica Christiansson och Carola Eriksson.
Barnmorskor och doktorander vid Umeå universitet

Monica Christiansson och Carola Erikssons intresse för just mödomshinnans vara eller icke vara väcktes på en tjejfest för ett antal år sedan. Carola nämnde på festen att hon aldrig sett en mödomshinna. Monica kontrade med att det kanske inte finns någon över huvud taget. När de några år senare tillsammans skulle skriva uppsats under sin forskarutbildning tyckte de att det pasade utmärkt att studera fenomenet närmare.

Mödomshinna eller hymen som det också heter, är grekiska och betyder membran, hinna och skiljevägg.

– Vad vi vet är det bara människan och elefanten som har en sådan, säger Carola Eriksson.

Det finns många olika myter och teorier om vad mödomshinnan är. En myt är att det är en skyddande barriär från tider när människan levde i vatten. Kanske är det en embryonal rest som separerar de urogenitala organen från vagina. Eller så finns mödomshinnan till för att möjliggöra mäns reproduktiva selektion - den som penetrerar först vet vem som är far till avkomman.

Men faktum är att mödomshinnan inte är en hinna som sitter som en barriär i slidan, utan ett slemhinneveck som omger vaginalöppningen.

Så vad har då mödomshinnan för kulturella betydelser? I vissa kulturer är det viktigt att bevisa kvinnans renhet och oskuld genom att det blir blod på lakanet på bröllopsnatten. Blodet ska sedan visas upp för att bekräfta att kvinnans var orörd.

– Men merparten av alla kvinnor blöder inte vid sitt första samlag. Endast tre procent blöder, och cirka 17 procent får brunaktiga flytningar, säger Monica Christiansson.

Begreppet jungfrucertifikat är också vanligt i många kulturer. Inför bröllopet kan bruden tvingas till en gynekologisk undersökning för att få bekräftat att hon är oskuld.

– Detta är en stor marknad och en lukrativ företeelse. Men i slutändan handlar det om mäns makt över kvinnor, säger Monica Christiansson.

Hymenrekonstruktion är också en företeelse som förekommer mer och mer, det vill säga att med plastikkirurgi sy några stygn i underlivet som gör det trängre. Vid samlaget på bröllopsnatten gör det ont och blöder lite.

– Enligt siffror från Aktuellt så söker 300 flickor årligen svensk sjukvård för att de vill rekonstruera sin mödomshinna, säger Monica Christiansson.

I dag kan man också via Internet införskaffa en kapsel med rödfärgad vätska som stoppas upp i slidan. Kapseln smälter i slidmiljön och den röda vätskan rinner ut.

Monica och Carola berättade vidare att de under våren 2005 startade en pilotstudie kallad "Mödomshinnan – en studie om gymnasieungdomars föreställningar och erfarenheter". Studien består av 93 flickor och 110 pojkar i årskurs två på gymnasiet. Ungdomarna har fått beskriva vad de tänker på när de hör ordet mödomshinna. Under 2006 planeras en enkätundersökning på sammanlagt 450 ungdomar.

– Flickor tror oftast att mödomshinnan är något som spricker vid första samlaget. Pojkar har också en föreställning om att det är en hinna som spricker. Det är därför viktigt att benämna mödomshinnan vid dess rätta namn, det vill säga ett slemhinneveck som omger vaginalöppningen, avslutar Monica Christiansson.

